

ANNA JELEŃSKA, JACEK CZERNECKI, EWA PISKORZ-LISKIEWICZ

Podatkowa księga Przychodów i Rozchodów w praktyce

- Podatek dochodowy od osób fizycznych w 2011 r.
- Co może być dowodem księgowym?
- Przykłady księgowania przychodów i wydatków
- Jakie inne ewidencje i dokumentacje trzeba prowadzić?

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej książki nie może być powielana ani rozpowszechniana za pomocą urządzeń elektronicznych, kopiujących, nagrywających i innych – bez pisemnej zgody wydawcy.

Wydawca:

WSZECHNICA PODATKOWA
30-318 Kraków, ul. Bałuckiego 31
tel.: 12 410 54 00, faks: 12 410 16 88
e-mail: wydawnictwo@tax.pl
www.wszehnicapodatkowa.pl

ISBN: 978-83-61807-61-2

Projekt okładki:

Joanna Kołacz-Śmieja

Skład:

Robert Kowal

Druk:

Drukarnia Skleniarz

Kraków 2011

SPIS TREŚCI

Wstęp	5	Nota korygująca	45
Rozdział I Podatek dochodowy od osób fizycznych	6	Duplikat	46
1. Rozpoczęcie działalności gospodarczej.....	6	Faktury wewnętrzne	46
2. Niedawne istotne zmiany w podatku dochodowym od osób fizycznych	9	6.2. Rachunki.....	47
3. Skala podatku dochodowego oraz koszty uzyskania przychodu w 2011 r.	18	6.3. Inne dokumenty będące podstawą księgowania.....	48
4. Limity odliczeń w podatku dochodowym od osób fizycznych obowiązujące w 2011 r.	20	Dowody wewnętrzne.....	49
		Wymagania dotyczące dokumentów księgowych.....	50
Rozdział II Zasady prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów	26	Rozdział III Jak należy dokonywać wpisów w poszczególnych kolumnach księgi?	51
1. Zmiany rozporządzenia w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów	26	1. Objaśnienia do podstawowego wzoru księgi.....	51
2. Podmioty zobowiązane do prowadzenia księgi.....	27	2. Objaśnienia do skróconego wzoru księgi	56
3. Samodzielne prowadzenie księgi przez podatnika	30	Rozdział IV Przykłady księgowania w podatkowej księdze przychodów i rozchodów	59
4. Powierzenie prowadzenia księgi biuru rachunkowemu ..	33	1. Przykłady księgowania przychodów	62
5. Obowiązek zgłoszenia	34	1.1. Wartość sprzedanych towarów i usług – kolumna 7	67
6. Dowody księgowe	35	1.2. Pozostałe przychody – kolumna 8	77
6.1. Faktury	35	2. Przykłady księgowania zakupu towarów handlowych i materiałów oraz kosztów ubocznych zakupu	82
Faktury VAT RR.....	40	2.1. Zakup towarów handlowych i materiałów według cen nabycia – kolumna 10.....	82
Faktura VAT MP.....	42	2.2. Koszty uboczne zakupu – kolumna 11	96
Faktury wystawione przez komisanta	44		
Faktura korygująca.....	44		

3. Przykłady księgowania wydatków (kosztów)	96
3.1. Reprezentacja i reklama	102
3.2. Wynagrodzenie w gotówce i w naturze – kolumna 12	108
3.3. Pozostałe wydatki – kolumna 13	111

Rozdział V Obowiązek prowadzenia innych ewidencji i dokumentacji

1. Przedmiot amortyzacji	146
Składniki majątku nie podlegające amortyzacji	148
Składniki majątku o wartości poniżej 3.500 zł	148
2. Ewidencja środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	150
3. Ewidencja wyposażenia	153
4. Samochód i ewidencja przebiegu	153
Samochód będący własnością firmy podatnika	155
Samochód będący własnością właściciela firmy	155
Samochód będący własnością pracownika	155
5. Ewidencja sprzedaży i kasy rejestrujące	157
Podmioty zobowiązane do prowadzenia kas rejestrujących	158
6. Indywidualne (imienne) karty przychodów pracowników	159
7. Ewidencja kupna i sprzedaży walut	162
8. Ewidencja pożyczek i zastawionych rzeczy	162
9. Książka kontroli	162
10. Spis z natury (remanent)	164

Kiedy należy sporządzić spis z natury?	164
Konieczność sporządzenia remanentu na koniec roku podatkowego	164
Informacje zawarte w spisie	165
Przedmiot spisu	165
Remanent likwidacyjny	166

Rozdział VI Zaliczki miesięczne na podatek dochodowy i zeznania roczne

1. Zaliczki miesięczne i kwartalne – zasady ogólne oraz formy uproszczone	169
Zasady ogólne	169
Obliczanie zaliczek przy opodatkowaniu jedną stawką 19%	170
Zaliczki opłacane kwartalnie	171
Zasady zaokrąglenia podstawy opodatkowania i podatku	171
Terminy płatności zaliczek	172
Uproszczona forma rozliczeń	172
2. Uproszczenia dla podatników rozpoczynających działalność (instytucja tzw. kredytu podatkowego)	174
3. Zeznania roczne	176
Przypisy	178

WSTĘP

Coraz szerszy krąg podatników korzysta z opodatkowania na zasadach ogólnych, ze względu na coraz mniejszą opłacalność wygórowanych stawek ryczałtów podatkowych; tym bardziej, że od 2008 r. limit uprawniający do wyboru ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych został istotnie obniżony. Stan ten powoduje, że księga przychodów i rozchodów jest najbardziej popularnym urządzeniem księgowym. Nowe, preferencyjne warunki inwestowania w małe firmy dają możliwość rozwoju tej grupie podatników. Zwłaszcza mniejszym przedsiębiorcom działalność również istotnie ułatwią zapewne dwie nie tak dawno wprowadzone duże nowelizacje ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. To rzetelnie i właściwie prowadzone księgi, w oparciu o obowiązujące przepisy, dają poczucie bezpieczeństwa podatnikowi i pozwalają na właściwe ustalenie podstawy opodatkowania.

Nie tak dawno wprowadzono wiele zmian istotnych dla prowadzących podatkową księgę przychodów i rozchodów.

Od 2009 roku obowiązuje nowa – korzystna dla podatników – skala podatku dochodowego od osób fizycznych

(PIT) z dwiema stawkami: 18% i 32%. Należy więc odprowadzać zaliczki w innej niż dotąd wysokości.

Ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw w zasadzie od 1 stycznia 2009 r. do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych wprowadzono wiele zmian. Z początkiem 2011 roku weszły w życie dwie duże nowelizacje przepisów o podatkach dochodowych oraz kilka mniejszych. Wszelkie nowości uwzględniono w niniejszej publikacji.

Zmiany w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych niewątpliwie będą miały wpływ na księgowanie operacji gospodarczych zarówno po stronie przychodów, jak i kosztów. Niniejsza publikacja ułatwi Państwu właściwe wywiązywanie się z obowiązku odpowiedniego ewidencjonowania transakcji gospodarczych i wyjaśni wątpliwości, pojawiające się przy prowadzeniu księgi przychodów i rozchodów.

ROZDZIAŁ I

PODATEK DOCHODOWY OD OSÓB FIZYCZNYCH

1. Rozpoczęcie działalności gospodarczej

Nowelizacja ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych przyniosła, z dniem 1 stycznia 2007 r., nową definicję działalności gospodarczej.

Działalność gospodarcza – to działalność zarobkowa:

- a) **wytwórcza, budowlana, handlowo-usługowa,**
- b) **polegająca na poszukiwaniu, rozpoznaniu i wydobyciu kopalin ze złóż,**
- c) **polegająca na wykorzystaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych**
– **prowadzona we własnym imieniu, bez względu na jej rezultat, w sposób zorganizowany i ciągły, z której uzyskane przychody nie są zaliczane do innych przychodów z następujących źródeł:**

- 1) stosunek służbowy, stosunek pracy, w tym spółdzielczy stosunek pracy, członkostwo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną, praca nakładcza, emerytura lub renta,
- 2) działalność wykonywana osobiście,
- 3) działy specjalne produkcji rolnej,

- 4) najem, podnajem, dzierżawa, poddzierżawa oraz inne umowy o podobnym charakterze, w tym również dzierżawa, poddzierżawa działów specjalnych produkcji rolnej oraz gospodarstwa rolnego lub jego składników na cele nierolnicze albo na prowadzenie działów specjalnych produkcji rolnej, z wyjątkiem składników majątku związanych z działalnością gospodarczą,
- 5) kapitały pieniężne i prawa majątkowe, w tym odpłatne zbycie praw majątkowych innych niż wymienione w pkt 6 lit. a)-c),
- 6) odpłatne zbycie:
 - a) nieruchomości lub ich części oraz udziału w nieruchomości,
 - b) spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub użytkowego oraz prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej,
 - c) prawa wieczystego użytkowania gruntów,
 - d) innych rzeczy,– jeżeli odpłatne zbycie nie następuje w wykonaniu działalności gospodarczej i zostało dokonane w przypadku odpłatnego zbycia nieruchomości i praw majątkowych określonych w lit. a)-c) – przed upływem pięciu lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastą-

piło nabycie lub wybudowanie, a innych rzeczy – przed upływem pół roku, licząc od końca miesiąca, w którym nastąpiło nabycie; w przypadku zamiany okresy te odnoszą się do każdej z osób dokonującej zamiany,

7) inne źródła.

UWAGA!!!

NAJBARDZIEJ ISTOTNĄ ZMIANĄ, ZWIĄZANĄ Z POJĘCIEM DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ JEST WPROWADZENIE PRZEZ USTAWODAWCĘ WARUNKÓW, KTÓRYCH SPEŁNIENIE SPOWODUJE, ŻE DANYCH CZYNNOŚCI NIE MOŻNA UZNAĆ ZA TĘ DZIAŁALNOŚĆ.

Mianowicie, od 1 stycznia 2007 r. w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych obowiązuje przepis, który wyłącza pewne czynności z działalności gospodarczej. Zgodnie z tym przepisem, **za pozarolniczą działalność gospodarczą nie uznaje się czynności, jeżeli łącznie spełnione są następujące warunki** (art. 5b ustawy o PIT):

1. odpowiedzialność wobec osób trzecich za rezultat tych czynności oraz ich wykonywanie, z wyłączeniem odpowiedzialności za popełnienie czynów niedozwolonych, ponosi zlecający wykonanie tych czynności,
2. są one wykonywane pod kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonych przez zlecającego te czynności,
3. wykonujący te czynności nie ponosi ryzyka gospodarczego związanego z prowadzoną działalnością.

Wspomniana nowa definicja działalności gospodarczej, rodzi pewne problemy dla firm jednoosobowych, działających często w formie samozatrudnienia i pracujących na rzecz byłego pracodawcy. Nowa definicja ma zapobiec patologii w zakresie zalecania przez pracodawców swoim pracownikom zakładania działalności gospodarczej, zamiast zatrudnienia na umowę o pracę. Jednak nieostre kryteria przy badaniu warunków do opodatkowania tych osób w ramach działalności gospodarczej mogą spowodować liczne konflikty. Wielu aktywnych zawodowo podatników może nie być uznanych przez urzędników skarbowych za przedsiębiorców. To spowoduje opodatkowanie tych osób jak z umowy zlecenia czy z umowy o pracę. W następstwie tych działań powstanie odpowiedzialność za nieodprowadzone składki ZUS czy podatki.

Przepis ten doprowadził do masowego zawierania umów między przedsiębiorcami a ich podwykonawcami, często byłymi pracownikami. Również niektóre organy rejestracyjne pogubiły się początkowo w interpretacji nowych regulacji. Zdarzały się więc odmowy zarejestrowania działalności gospodarczej, np. pielęgniarek. Taka odmowa była niedopuszczalna, gdyż okoliczność uznania danej osoby (lub nie) za przedsiębiorcę na gruncie prawa podatkowego nie może przesądzać o uznaniu tej osoby za przedsiębiorcę na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej (np. menedżerowie).

Wprowadzony przepis miał głównie na celu likwidację fikcyjnych firm, które tak naprawdę zostały założone, aby

uniknąć realizacji obowiązków nałożonych przez przepisy prawa pracy. Aby jednak urząd skarbowy mógł skutecznie podważyć stosunki prawne między kontrahentami i uznać, że dany podmiot nie jest przedsiębiorcą, wszystkie ww. warunki muszą zostać spełnione **łącznie**. Brak jednego z nich oznacza, że nie można podważyć podatnikowi jego statusu przedsiębiorcy.

Powyższe wątpliwości wyjaśniło **Ministerstwo Finansów** w piśmie z dnia 14 listopada 2006 r., będącym odpowiedzią na doniesienia prasowe. Resort finansów poinformował w nim, iż: „*Celem zmiany nie jest ograniczenie swobody prowadzenia działalności gospodarczej, lecz wykluczenie sytuacji, w których podatnicy zakładaliby działalność gospodarczą jedynie ze względu na chęć obniżenia przez pracodawców kosztów pracy, a w rzeczywistości świadczyliby pracę na ich rzecz pod ich kierownictwem lub nadzorem. Podatnicy zatrudnieni dotychczas na podstawie umowy o pracę, nadal zachowują możliwość przejścia na tzw. samozatrudnienie. Należy jednak mieć na uwadze, że zarejestrowanie jednoosobowej działalności gospodarczej nie wyklucza stosowania przepisów kodeksu pracy określającego przesłanki stosunku pracy (zgodnie z art. 22 § 1 kodeksu pracy, przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez*

pracodawcę, a pracodawca – do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem).

Zmieniona definicja działalności gospodarczej nie wyklucza również ze swojego zakresu usług świadczonych na podstawie tzw. podwykonawstwa, np. w branży budowlanej. Świadczenie usług przez przedsiębiorcę będącego podwykonawcą, nie oznacza, że przedsiębiorca ten nie ponosi ryzyka związanego z prowadzoną działalnością. Podwykonawca, w stosunku do zlecającego wykonanie tych usług, ponosi ryzyko gospodarcze związane chociażby z jakością świadczonych usług. Ponadto należy zauważyć, że aby podatnik utracił status przedsiębiorcy, muszą wszystkie przesłanki negatywne zaistnieć łącznie. Tym samym osoba świadcząca usługi na zasadzie podwykonawstwa, z tego tylko tytułu, że jest podwykonawcą, nie utraci statusu przedsiębiorcy.

Nieuzasadnione są również obawy, że od 2007 r. za przedsiębiorcę zostanie uznany „udzielający licencji wynalazca czy autor kilkakrotnie wznawianej publikacji”. Wprawdzie nowa definicja działalności gospodarczej obejmuje działalność polegającą na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych, to jednak pod warunkiem, że uzyskane z niej przychody nie są zaliczane do innych przychodów ze źródeł wymienionych w art. 10 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-9 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przedmiot prawa autorskiego określa ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych

(Dz. U. z 2006 r., Nr 90, poz. 631 z późn. zm.). Jeżeli zatem źródłem tych przychodów będą prawa majątkowe, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 7 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, to przychody z tego tytułu nie mogą zostać uznane za przychody z działalności gospodarczej. Z tych samych względów, przychodem z działalności gospodarczej nie będą również przychody z najmu, jeżeli ich źródłem będzie art. 10 ust. 1 pkt 6 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych”.

Taka negatywna definicja działalności gospodarczej może jednak powodować problemy u firm prowadzących działalność gospodarczą jednoosobowo. Posiadanie zatem samego wpisu do ewidencji działalności gospodarczej nie przesądza o tym, czy mamy do czynienia z podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą. Jeżeli powyższe warunki współpracy ze zleceniodawcą będą spełnione łącznie, to może okazać się, że wykonujący te czynności zostanie uznany za pracownika czy osobę pracującą na zasadzie umowy zlecenia. To wiąże się z innym sposobem opodatkowania, dopłatą podatku i wyższymi składkami ZUS.

Podjęcie decyzji o prowadzeniu działalności na własny rachunek jest podyktowane wieloma, bardzo różnymi niekiedy względami. W każdym jednak przypadku najistotniejsze jest to, aby osoby pragnące uzyskiwać dochody w ten właśnie sposób, zdawały sobie sprawę z wynikających dla nich z tej decyzji konsekwencji, nowych praw, ale przede

wszystkim obowiązków, koniecznych do zrealizowania zadań – począwszy od tych, wynikających z faktu powołania do życia nowego podmiotu, a na zadaniach przedsiębiorcy prowadzącego działalność gospodarczą w przyjętej formie i w określonym zakresie skończywszy.

2. Niedawne istotne zmiany w podatku dochodowym od osób fizycznych

Z początkiem 2007 r. znikła m.in. ostatnia ulga związana z budownictwem mieszkaniowym, tzw. ulga odsetkowa, polegająca na odliczeniu od dochodu odsetek na spłatę kredytu zaciągniętego na cele mieszkaniowe. Jednak ci, którzy uzyskali już prawo do tej ulgi oraz osoby, które zawarły umowę kredytową do końca 2006 roku, mogą nadal korzystać z tej ulgi na dotychczasowych zasadach jeszcze przez 20 lat, tj. do końca 2027 r.

Znikła ponadto ulga na zatrudnienie gosposi na podstawie umowy aktywizacyjnej. Osoby, które zatrudniły gosposię, zawierając z nią umowę przed 2007 r., mogą z tej ulgi nadal korzystać na zasadzie praw nabytych.

Jeśli chodzi o **nowe ulgi**, to w 2007 r. pojawiła się tzw. ulga rodzinna (ulga na dzieci). W zakresie tej ulgi prorodzinnej od 1 stycznia 2009 r. **z odliczenia, oprócz rodziców, mogą korzystać także opiekunowie prawni dziecka oraz osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej.** Odliczeniu od podatku podlega obecnie kwota stanowiąca

1/6 kwoty 556,02 zł (czyli 92,67 zł na każde dziecko) za każdy miesiąc kalendarzowy, w którym podatnik wykonywał władzę, pełnił funkcję albo sprawował opiekę nad małoletnim dzieckiem. Odliczenie dotyczy łącznie obojga rodziców, opiekunów prawnych dziecka albo rodziców zastępczych pozostających w związku małżeńskim. Od rozliczenia już za 2008 rok prawo do ulgi przysługuje na podstawie zmienionych przepisów tym podatnikom, których dzieci nie ukończyły 25 lat i uczą się bądź studiują za granicą i tym, których dzieci bez względu na ich wiek otrzymują dodatek pielęgnacyjny bądź rentę socjalną. Rok 2008 był ostatnim, za który podatnicy korzystający z ulgi prorodzinnej mogli rozliczyć się za pośrednictwem płatnika (dotyczy to podatników składających oświadczenie na formularzu PIT-12). Począwszy od rozliczenia za 2009 rok osoby korzystające z ulgi muszą więc same składać zeznanie podatkowe.

Honorowi krwiodawcy mogą teraz pomniejszyć swój dochód o ekwiwalent, jaki zgodnie z przepisami o publicznej służbie krwi, należałby się im za oddaną krew.

Jest nadal możliwość przekazywania podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego – teraz czynić to możemy za pośrednictwem urzędu skarbowego, któremu w zeznaniu bądź w korekcie zeznania wskażemy organizację, dla której chcemy przekazać swój 1% podatku.

Minister Pracy i Polityki Społecznej prowadzi w formie elektronicznej i nie później niż dnia 15 grudnia roku podatkowego zamieszcza na stronie internetowej Biuletynu Infor-

macji Publicznej obowiązujący **wykaz organizacji pożytku publicznego, na które podatnik podatku dochodowego od osób fizycznych może przekazać 1% podatku**. Zgodnie ze zmienionymi zasadami przekazywania 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego. Można teraz przekazać również kwotę w wysokości nieprzekraczającej 1% podatku należnego wynikającego z korekty podatkowego złożonego w terminie określonym dla jego złożenia, jeśli została dokonana w ciągu miesiąca od upływu terminu dla złożenia zeznania podatkowego. Warunkiem przekazania kwoty na rzecz organizacji pożytku publicznego jest zapłata w pełnej wysokości podatku należnego stanowiącego podstawę obliczenia kwoty, która ma być przekazana na rzecz organizacji pożytku publicznego, nie później niż w terminie 2 miesięcy od upływu terminu dla złożenia zeznania podatkowego. Nie stanowi już przeszkody zaległość podatkowa, której wysokość nie przekracza 3-krotności wartości opłaty dodatkowej pobieranej przez Poczta Polska S.A. za polecnie przesyłki listowej (czyli obecnie 6,60 zł).

Możemy również korzystać z możliwości odliczenia od dochodu darowizn na działalność pożytku publicznego – 6% dochodu, przeznaczonych nie tylko na rzecz organizacji polskich, ale również równoważnych organizacji w państwach UE i Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

U osób otrzymujących alimenty na dzieci do 25 roku życia, otrzymane kwoty są w pełni zwolnione z podatku, a inne, np. od męża dla żony, czy od dzieci dla rodziców – do wysokości 700 zł miesięcznie. Już w stosunku do